

Виховний захід з елементами тренінгу «БУЛІНГ в освітньому середовищі»

Мета: формувати нетерпимість до проявів агресії;

розвивати співчутливе ставлення до жертв насилля;

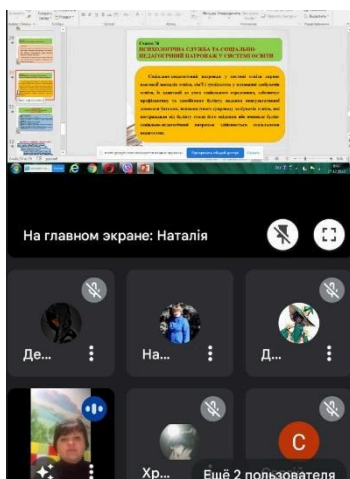
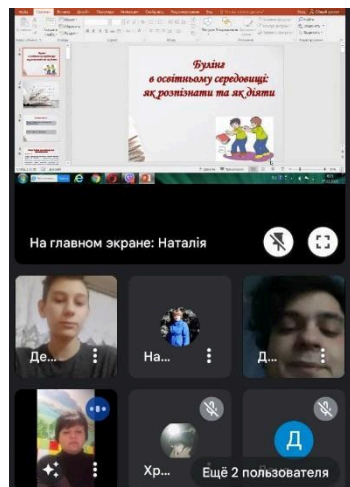
розвинути навички надання і отримання допомоги.

Обладнання: комп'ютер, екран для демонстрації матеріалів, презентація в Power Point.

Хід уроку

I. Організація групи до уроку.

Викладач. Доброго дня хлопці та дівчата. Рада бачити вас у гарному настрої. Сьогодні у нас з вами дуже цікавий виховний захід. Ми будемо з вами вчитися як долати агресію та бути толерантним, сподіваюся на те, що ви багато чого нового дізнаєтеся, і це буде для вас цікаво, що наша спільна робота не буде марною, а знання, які ви отримаєте, знадобляться вам.

План виховної години:

1. Агресивна поведінка підлітків. Чинники, які супроводжують прояв поведінки, що відхиляється.
2. Основні форми агресивної поведінки.
3. Ситуативні форми.
4. Профілактика і корекція агресивної поведінки.
5. Толерантність.

II. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти.

Бесіда зі здобувачами освіти.

- Що ви знаєте про агресію?
- Чи вважаєте ви себе агресивною людиною?
- Чи агресивні ваші друзі?
- Що на вашу думку означає бути толерантною людиною?

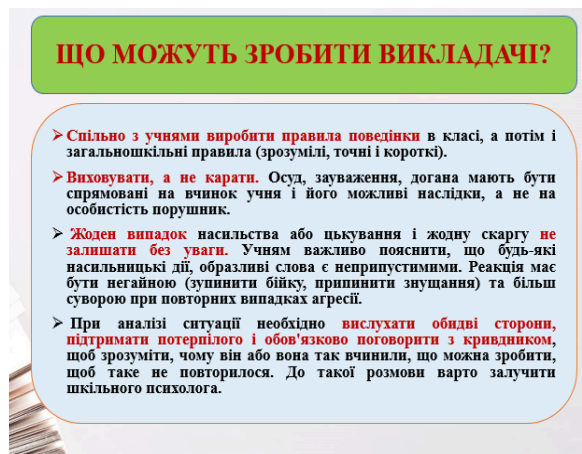
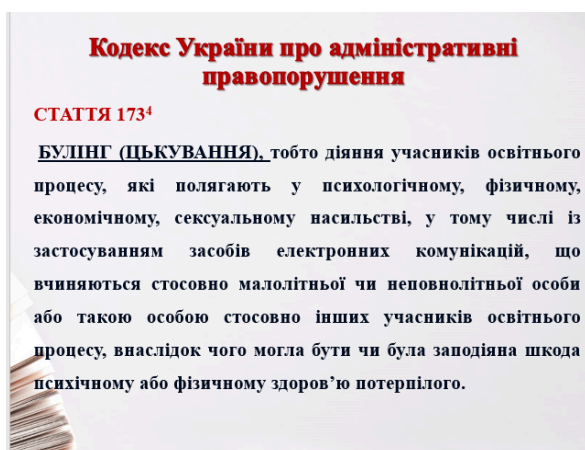
III. Вивчення нового матеріалу.

Перше, що ми дізнаємося на сьогоднішньому заході – що таке агресія і чинники, які супроводжують її.

Агресивна поведінка підлітків.

Підлітковий вік - один з найбільш складних періодів розвитку людини. Не дивлячись на відносно короткочасність (з 14 до 18 років), він практично багато в чому визначає все подальше життя індивідуума. Саме в підлітковому віці переважно відбувається формування характеру і інших основ особи.

Ці обставини: перехід від опікуваного дорослими дитинства до самостійності, зміна звичного шкільного навчання на інші види соціальної діяльності, а також бурхлива гормональна перебудова організму - роблять підлітка особливо уразливим і податливим до негативних впливів середовища.

При цьому необхідно враховувати властиве підліткам прагнення вивільнятися з-під опіки: контролю рідних, викладачів і інших вихователів. Нерідко це прагнення приводить і до заперечення духовних цінностей і стандартів життя взагалі, старшого покоління, в чому визначає все подальше життя індивідуума. Саме в підлітковому віці переважно відбувається формування характеру і інших основ особи.

Основними формами агресивної поведінки є:

- фізична агресія, тобто застосування фізичної сили проти іншої особи;
- негативізм, спрямований проти керівництва і встановлення правил;
- підозрілість, тобто недовіра до оточуючих людей, яка ґрунтується на переконанні, що вони мають намір зашкодити;
- вербальна агресія, тобто вираження своїх почуттів через чвари, образи, приниження, агресивна поведінка підлітків постає як спосіб;
- досягнення значущої мети;
- самовираження і самоствердження;
- задоволення потреби спілкування;

- реакції на неблагополучну обстановку в сім'ї і на жорстоке ставлення з боку батьків.

ОЗНАКИ БУЛІНГУ
як явища

- Здійснюється навмисно
- Відбувається регулярно
- Нерівність сил
- Груповий процес
- Не закінчується сам по собі
- Має негативний психологічний вплив на всіх

ОЗНАКИ БУЛІНГУ
як підстави до відповідальності

- ДІ АБО БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ КРИВДНИКА, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.
- НАЯВНІСТЬ СТОРІН: кривдник (булер); потерпілий (жертва булінгу); Спостерігачі (за наявності).
- СИСТЕМАТИЧНІСТЬ (повторюваність) ДІЯННЯ

Викладач. Жорстоке ставлення до дитини проявляється в таких формах:

- поведження з дітьми, як зі слугами;
- покарання, поведження, як з підлеглими;
- відмова повідомляти про рішення, що стосуються опікунства.

Фізичне насильство, емоційне насильство, ізоляція, економічне насильство — це соціальні біди, які крадуть дитинство, роблять дітей передчасно дорослими, перекреслюють людське в людині.

ЯК РОЗПІЗНАТИ БУЛІНГ?

- Когось затискають в кутку приміщення.
- Коли дорослий підходить до групки дітей вони, замовкають, розбігаються, різко змінюють діяльність (можуть обійняти «жертву», начебто все в порядку).
- Один з учнів не обирається іншими (тобто перебуває в ізоляції).
- Весь клас насміхається над одним і тим же учнем.
- Використання дуже образливих прізвиськ.
- Зовнішній вигляд (по обличчю одного з учнів: блідий, червоний (у плямах), в слюзах, наляканий, ознаки насильства на тілі).
- Молодші школярі бояться зайти в туалет.
- Школярі після уроків не розходяться, когось чекають біля школи.

НАЙПОШИРЕНІШІ ФОРМИ БУЛІНГУ

- Словесні образи, глузування, обзивання, погрози.
- Образливі жести або дії, наприклад, плювки.
- Залякування за допомогою слів, загрозливих інтонацій з метою змусити жертву щось зробити чи не зробити.
- Ігнорування, відмова від спілкування, виключення з гри, бойкот.
- Вимагання грошей, їжі, речей, умисне пошкодження особистого майна жертви.
- Фізичне насильство (удари, шипки, штовхання, підніжки, викручування рук, будь-які інші дії, що заподіюють біль і навіть тілесні ушкодження).
- Приниження за допомогою мобільних телефонів та Інтернету (СМС-повідомлення, електронні листи, образливі репліки й коментарі в чатах і т.д.), поширення чуток і пліток.

Відеоролик «Допоможіть зупинити насильство над дітьми»
<https://www.youtube.com/watch?v=6lg85kYgOCk>

Викладач. Подумайте і скажіть, що таке добро?

- Що означає «бути доброю людиною і робити добро іншим»?
- А як можна подарувати тепло?
- Як ви думаєте, що таке захист?
- Що означає «бути захищеним»?

СТАДІЇ ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ

- **Утворення булінг-угрупкувань** (навколо «лідера» створюється група «прихильників»).
- **Початок конфлікту і його ескалація.** З боку агресора – початок і повторення насильницьких дій. З боку жертви – приниження, страх, тривожність, втрата здатності і волі до супротиву.
- **Деструктивна поведінка.** За учнем закріплюється статус жертви. Його звинувачують у ситуації, що склалась. Жертва вірить, що винна в знущаннях над собою.
- **Вигнання.** Пропуски занять, перехід до іншої школи.

НАСЛІДКИ ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ

- **Неадекватне сприйняття себе** – занижена самооцінка, комплекс неповноцінності, беззахисності.
- **Негативне сприйняття однолітків** – відсторонення від спілкування, самотність, часті пропуски уроків у школі.
- **Неадекватне сприйняття реальності** – підвищена тривожність, різноманітні фобії, неврози.
- **Девіантна поведінка** – схильність до правопорушень, суїцидальні наміри, формування алкогольної, тютюнової чи наркотичної залежності.

Завдання: визначити вид насильства, вказати агресора і жертву ситуації.

Ситуації:

- Дівчинка із сльозами на очах розповідає іншим дітям: «Мама мене уб'є, якщо дізнається, що я розірвала нову куртку» (психологічне і фізичне).
- Восьмикласник Ваня боявся п'яного батька, бо той, повертаючись додому вночі, піднімав із ліжка сина й починав його «виховувати» паском (фізичне)
- Дівчинка (їй ще немає 6-ти років) чимось образила батька. На знак покарання він не розмовляє із нею місяць. Дівчинка була вражена. Батько вважає, що це нормальна міра виховання (психологічне).
- Більшість хлопців із 11 класу мали кишенькові гроші, якими вільно розпоряджались, але батько Влада сказав: «Матимеш гроші тоді, коли в семестрі буде лише 10-11 балів» (економічне).

Ситуація 1

Петрик, зайшовши у їдальню, і, як завжди, сів не на своє місце. До нього підійшла Оленка і попросила звільнити її стілець. Він відштовхнув дівчинку з такою силою, що вона впала на підлогу.

Ситуація 2

Під час перерви Юрко бігав по класу і штовхнув Іринку. Дівчинка, падаючи, ненароком розбила вазу на столі вчителя. В клас зайшла вчителька і побачила розбиту вазу. Іринка намагалась пояснити, що трапилось на перерві, але вчителька не вислухала оправдань і нагримала на неї.

Ситуація 3

Після закінчення школи-інтернату Іван повернувся до рідного села. З'ясувалось, що у його будинку проживає співмешканка померлого батька. Вона прогнала його з рідної хати.

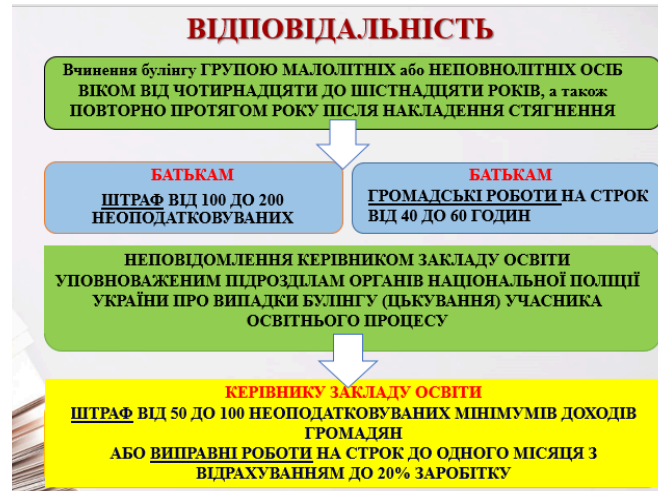
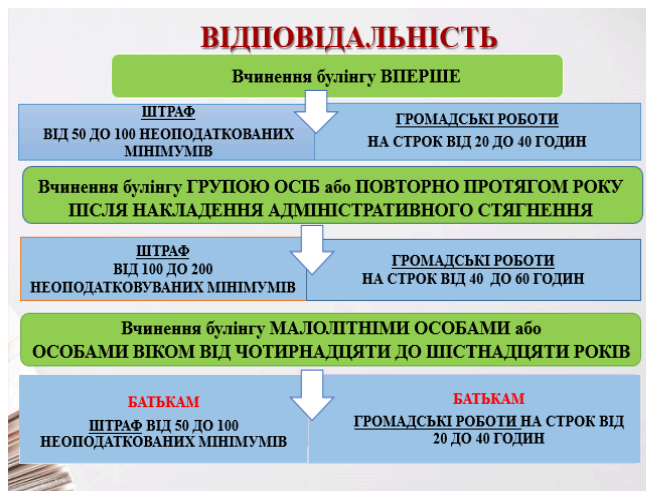
Ситуація 4

Дмитрик взяв без дозволу ручку Олега. Коли Олег це побачив, вдарив Дмитрика.

Ситуація 5

7- класниця Юля гуляла в парку із своєю собакою. Поруч на лавці незнайомі хлопці вживали алкоголь. Вони вперто пропонували Юлі до них приєднатися.

Ведучий. У конфліктній ситуації агресор завдає шкоду не тільки жертві, а й собі. Він не хоче відповідати за свої вчинки, спеціально заподіює шкоду іншим, тим самим він руйнує своє здоров'я. Адже лють, жорстокість і злість руйнують його нервову систему - і хвороби неминучі.

«Твій поради́ник»

- Служба у справах неповнолітніх;
- Органи опіки і піклування;
- Відділи районної адміністрації, що займаються проблемами дітей;
- Соціальна служба для молоді;
- Медичні установи;
- Відділ освіти;
- Громадські організації (районна дитячо-юнацька громадська організація «Веселкова республіка»)
- Центр позашкільної роботи дітей та юнацтва;
- РАГС;
- Кримінальна міліція у справах неповнолітніх;
- Притулки для неповнолітніх, служби у справах неповнолітніх.

Притча «Все залишає свій слід».

Жив-був один дуже запальний і нестриманий молодий чоловік. І ось одного разу його батько дав йому мішечок з цвяхами і сказав, щоб кожен раз, коли він не стримає свого гніву, вбити один цвях в стовп огорожі. У перший день в стовпі було декілька десятків цвяхів. Другого дня ще більше. Наступного тижня він навчився стримувати свій гнів, і з кожним днем число забитих в стовп цвяхів стало зменшуватися. Хлопець зрозумів, що легше контролювати свій гнів, ніж забивати цвяхи. Нарешті прийшов день, коли він жодного разу не втратив контроль над своїми емоціями. Він розповів про це своєму батьку і той сказав, що цього разу кожен день, коли синові вдасться стриматися, він може витягнути зі стовпа по одному цвяху. Йшов час, і прийшов день, коли він міг повідомити батька про те, що в стовпі не залишилося жодного цвяха. Тоді батько взяв

сина за руку, підвів до огорожі і сказав: «Ти непогано впорався, але ти бачиш, скільки в стовпі дірок? Він вже ніколи не буде таким як раніше. Коли говориш людині що-небудь зле, у нього залишається такий шрам, як і ці дірки. І неважливо, скільки разів після цього ти вибачишся - шрам залишиться».

Щоб вберегтись від насильства

- Попереджай батьків, куди, з ким ідеш, коли повернешся.
- Не заходь у підвали, підсобні приміщення, у машини.
- Якщо ти десь затримався, передзвони батькам, попроси, щоб тебе зустріли.
- Постарайся, щоб твій маршрут проходив не через ліс, парк.
- Якщо тобі здалося, що тебе хтось переслідує, перейди на іншу сторону, зайди в магазин, звернись до дорослих.
- Якщо тебе зупинили і попросили показати дорогу, постарайся пояснити на словах, не сідаючи у машину.
- Якщо незнайома людина відрекомендувалась другом твоїх батьків, не спіши запрошувати її додому, попроси зачекати їх приходу на вулиці.
- Якщо при вході у під'їзд ти помітив незнайомців, зачекай, доки хто-небудь із сусідів не увійде разом з тобою. Не входи в ліфт разом з незнайомими,
- Уникай ситуацій, які можуть призвести до насильства.
- Говори спокійно і впевнено.
- Дай агресору можливість зупинитися.
- Відійди в сторону. Це не ознака слабкості!
- Не прагни помсти ворогам. Вмій просити пробачення.
- Попроси допомоги. Це не ознака слабкості чи боягузтва!

Викладач. У кожного з нас є дорогі серцю місця, куди завжди хочеться повернутися. Там нас люблять, захищають, поважають і завжди чекають. Найкомфортніше у сім'ї, в якій ми зростаємо.

Поміркуймо, а де ще ми можемо відчувати увагу інших людей? Так, це наш ліцей. Скільки б не минуло років, що б не сталося в житті, двері ліцею завжди відчинені. Ваші викладачі радо зустрінуть вас. Як ви думаєте, чи можна назвати ваш клас родиною?

- Що спільного є в усіх вас?
- Якими словами можна схарактеризувати стосунки в родині? (Любов, дружба, повага, поблажливість.)

Сьогодні ми познайомимось ще з одним поняттям, яке характеризує добрі взаємини між людьми, — толерантністю, що означає повагу, здатність без агресії сприймати думки, поведінку, форми самовираження та спосіб життя іншої людини, якщо вони відрізняються від наших.

Передусім **«толерантність»** — це доброзичливе й поблажливе ставлення до чогось. Але толерантна людина не повинна бути поблажливою до всього, наприклад, до порушення прав людини чи маніпуляцій і спекуляцій. Те, що порушує загальнолюдську мораль, не повинно сприйматися толерантно.

Що таке толерантність?

- ❖ **tolerance** (французська) – відносини, при яких допускається, що інші можуть думати чи діяти інакше, ніж ти сам;
- ❖ **tolerance** (англійська) – готовність бути терпимим, поблажливим;
- ❖ **терпимість** (українська) – здатність терпіти щось або когось, бути витриманим, витривалим, стійким, вміти миритися з існуванням чогось, когось, рахуватися з думкою інших, бути поблажливим.

«...Толерантність означає повагу, прийняття і правильне розуміння багатьох різноманітних культур нашого світу, наших форм самовираження і способів проявів людської індивідуальності. Толерантність - це обов'язок сприяти утвердженню прав людини, .. демократії та правопорядку ...»

Викладач. Отже, бути толерантною людиною — значить поважати людей. Наскільки ми поважаємо ту чи іншу людину, свідчить наше вміння ввічливо спілкуватися.

Які слова потрібно використовувати, щоб із нами було приємно спілкуватися? (Ввічливі слова.) Зараз перевіримо, чи знаєте ви їх.

Викладач вивішує плакат «Ознаки толерантної людини».

- Успішно співпрацює з іншими на засадах партнерства;
- Готова прийняти думку інших;
- Поважає гідність людини;
- Поважає права інших;
- Приймає іншого таким, яким він є;
- Здатна поставити себе на місце іншого;
- Поважає право бути інакшим;
- Визнає різноманітність;
- Визнає рівність інших;
- Терпима до чужих думок, вірувань, поведінки;
- Відмовляється від домінування й насильства.

Вправа «Асоціативний ряд»

Викладач на аркуші паперу по вертикалі записує слово «толерантність» і пропонує учасникам назвати слова-характеристики людини, які асоціюються зі змістом поняття «толерантність» і починаються з літери вертикального рядка. Характеристики записуються навпроти літер:

Т — терпимість;

О — об'єктивність;

Л — ласкавість;

Е — емпатійність;

Р — рішучість;

А — автентичність (насамперед це вираження щирості стосовно людини. Автентична людина бажає бути і є собою як у своїх безпосередніх реакціях, так і в поведінці загалом);

Н — надійність;

Т — творчість;

Н — ніжність;

І — ініціативність;

С — спокійність;

ТЬ — талановитість тощо.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

V. Підсумок уроку.

Рефлексія заняття.

- Питання для обговорення:
- Які ваші враження від виконаних завдань?
- Що нового ви дізналися?
- То якими є ви, агресивними чи толерантними?
- З якими людьми вам більше подобається спілкуватися, з агресивними чи толерантними?

Викладач. Наше заняття завершується, і ми прощаємося. Але чи все ви встигли сказати одне одному? Зараз у вас є шанс сказати все, що хочете. Висловити свої думки можна так, щоб почули всі або лише той, кому ці слова адресовані. На сьогоднішньому заході ми з вами дізналися про агресію та про чинники її виникнення, також дізналися, що таке толерантність, багато чого взяли для себе.

Наша виховна година закінчилася. На закінчення хочу вам побажати добра, миру, щастя, та любові все вам добре.

Список використаних джерел

1. Булінг. Ситуація в Україні: Дитячий фонд ООН UNICEF, 2016. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.stopbullying.com.ua/adults/statistics>
2. Ожйова О.М. Булінг. Шкільний булінг: поняття та основні форми/Ожйова О.М // Вчені записки Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» / Редкол.: В.І.Астахова(головн. ред. та ін.) –Харків, НУА. 2009. – С.158-163
3. Токарева Н.М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу : монографія / Н.М. Токарева, А.В. Шамне, Н. М. Макаренко. – Кривий Ріг,Тов ВВП «Інтерсервіс», 2014 – 312 с.
4. Закон України від 18.12.2019 року №2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»./ Відомості Верховної Ради УкраїниУРСП – 1984. – № 51 – ст. 1122. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>.